GARANȚIILE PERSONALE ÎN DREPTUL FEUDAL ROMÎN

DE

I. IAVORSCHI

1. *Chezășia în documentele juridice și legile feudale.* În cadrul sistemului de garantare a obligațiilor, dreptul feudal romîn a reglementat și garanțiile personale prin norme privind chezășia, contract numit în dreptul roman *fidejussio*, iar în codul civil romîn, fidejusiune sau cauțiune.

Textele juridice redactate în limba slavă exprimă noțiunea de fidejusor, cauționator sau garant în general prin termenul *sodăș*, redat în mai multe variante. Forma совдꙗш folosită într-un document din 12 august 1452, este apropiată de cuvîntul unguresc *szavatos*, care înseamnă chezaș, garant [1]. În documentul dat de Ștefan cel Mare la 22 februarie 1502, termenul *sadăși* este folosit în înțeles de copărtași, răzeși [2].

Documentele juridice redactate în romînește care cuprind mențiuni privind fidejusiunea folosesc termenii de chezășie și chezași în mai multe variante (chezășie, chizășie și chizăș, chiezași etc.), pentru a indica contractul, respectiv pe garant.

În textele de legi scrise în limba romînă fidejusiunea este de asemenea numită chezășie. Termenul apare în formele „chezășie" (*Pravilniceasca Condică, Legiuirea Caragea*), *„chiezeșie"* (Andronachi Donici) și „chizășie" (trad. *Codului Calimah*). Pentru fidejusor se întrebuințează variantele „chiezaș" (Donici), „chezaș" (*Legiuirea Caragea*) sau „chizăș" (trad. *Cod. Calimah*), iar fidejusorul unui prim garant este numit „chizăș despăgubitoriu" (*trad. Cod. Calimah*). Creditorul este indicat prin termenii „chezășuit" (*Legiuirea Caragea*), „împrumutător" (*Pravilniceasca Condică*), „îndatoritoriu" (Donici) și chiar prin acel de „creditoriu" (Donici, trad. *Cod. Calimach*).

În comparație cu garanțiile reale, chezășia este mult mai rar menționată în documente. Numărul relativ redus de chezășii se explică în primul rînd

---

1) I. Bogdan, *Documente moldovenești din sec. XV și XVI în arhivul Brașovului*, Buc., 1905, p. 28, nota 1; *Documentele lui Ștefan cel Mare*, II, Buc., 1913, p. 603.

2) *Doc. priv. ist. Romîniei*, A XVI, nr. 9, p. 10. A se vedea și I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, Buc., 1913, nr. XCVII, p. 195—197.

prin garantarea mai puţin eficace a obligaţiilor cu ajutorul garanţiilor personale. Totodată, trebuie observat că actele în legătură cu chezăşia numai întîmplător privesc şi situaţia unor bunuri imobiliare; de aceea, înscrisurile care consemnează contractul de chezăşie nu au fost păstrate cu grija pe care părţile o aveau pentru actele de proprietate.

Cuprinsul obişnuit al documentelor juridice care menţionează chezăşia nu ne îngăduie să reconstituim toate amănuntele reglementării acestui contract de către normele dreptului cutumiar. De obicei, chezăşia este menţionată în actele privind împrumutul de bani şi foarte rar documentele ne dau preciziuni referitoare la acest contract accesoriu, încheiat pentru garantarea unei obligaţiuni principale.

Primele pravile din Moldova şi Ţara Romînească avînd un pronunţat caracter canonic, au limitat reglementarea chezaşiei doar la cîteva dispoziţii, stabilite îndeosebi pentru completarea normelor care priveau comportarea membrilor clerului şi condiţia juridică a femeii măritate.

Pravilele laice din secolul XVII nu depăşesc reglementarea dată chezăşiei prin textele nomocanoanelor. Astfel, *Îndreptarea legii*, care încorporează cunoscutul nomocanon al lui Manuil Malaxos, interzice preoţilor de a fi chezaşi, precum şi femeii măritate de a fi chezaşă pentru soţul ei (glavele 90 şi 266).

În perioada descompunerii orînduirii feudale, creşterea producţiei de mărfuri, dezvoltarea relaţiilor de credit şi răspîndirea folosirii unor contracte au reclamat întărirea sistemului de garantare a obligaţiilor. De aceea, legile elaborate în această perioadă, care în majoritatea lor au ca principal izvor dreptul bizantin, au dat chezăşiei o reglementare mai cuprinzătoare în comparaţie cu pravilele precedente.

Pravilniceasca Condică (Pentru chezăşie), *Leguirea Caragea* (cap. 12, *Pentru chezăşie)*, ca de altfel şi *Manualul juridic* al lui Andronachi Donici (tit. 20, *Pentru chiezeşie)*, cuprind cîte un capitol cu privire la chezăşie, înfăţişînd acest contract în limitele normelor juridice bizantine care mai puteau fi aplicate în perioada respectivă. Toate aceste monumente juridice se ocupă numai de fidejusiunea convenţională, singura formă care rezultă şi din documentele juridice privitoare la chezăşie.

Prima lege care a reglementat mai pe larg chezăşia este *Codul Calimach* (Partea a III-a, cap. I), dar dispoziţiile privind acest contract nu reprezintă decît traducerea, cu unele mici modificări, a textelor respective din codul civil austriac din 1811 (art. 1346—1367). Datorită acestui izvor, *Codul Calimach* a dat chezăşiei o reglementare modernă, asemănătoare cu acea a codului civil romîn, părăsind astfel, în multe privinţe, vechiul făgaş bizantino-cutumiar. Acest cod, urmînd modelul său austriac, admite şi chezăşia legală, precum şi acea judecătorească, dar impune condiţia unui garant solvabil (art. 1808, 1809).

Din confruntarea textelor de legi cu menţiunile documentare care ne dau informaţii asupra normelor dreptului cutumiar putem reconstitui, cel puţin în parte, contractul de chezăşie astfel cum era practicat în Moldova şi Ţara Romînească, în cursul orînduirii feudale. Această confruntare ne dezvăluie şi unele deosebiri între normele juridice scrise şi normele cutumiare, după cum de altfel se constată la multe instituţii juridice feudale

2. *Contractul de chezășie.* Documentele juridice și textele de legi ne înfățișează chezășia ca un contract prin care chezașul se obligă față de creditor să îndeplinească el însuși obligația principală în cazul în care aceasta nu ar fi îndeplinită de către debitor.

Explicînd termenii folosiți în Cap. 12, *Legiuirea Caragea* definește chezășia ca „tocmeală și faptă a chezașului“, iar chezașul, „cine către altul, pentru datoriia sau obrazul altuia, făgăduiaște încredințare“ (cap. 12, 1). În cuvinte mai apropiate de termenii juridici actuali, *Codul Calimach*, în traducerea din 1833, explică în articolul 1776, că „cel ce se îndatorește ca să îndestuleze pe creditor, dacă principalnicul datornic nu va împlini îndatorirea sa, se face chizăș; și tocmala care se face între el și între creditor se numește tocmala chizășiei“. Aceste definiții redau conținutul esențial al instituției și prezintă chezășia ca un contract accesoriu, încheiat pe temeiul existenței unei obligații principale.

Exceptînd *Codul Calimach*, celelalte legi menționate nu se referă și la obligația asumată de o altă persoană, de a despăgubi pe chezaș în cazul cînd acesta plătește pentru debitor. În această privință, *Codul Calimach* dispune că „acel ce făgăduiește să despăgubească pe chizăș, dacă el va păgubi din pricina chizășiei, se numește chizăș despăgubitoriu“ (art. 1777).

Documentele juridice ne dau unele informații asupra condiției părților contractante. De regulă, chezașii erau persoane care prin situația lor socială și materială ofereau creditorilor garanții personale mai puternice. În acte apar de obicei ca fidejusori boieri și dregători [3]), meșteșugari și negustori [4]), iar uneori chiar și țărani [5]). De exemplu, într-un act de la sfîrșitul secolului XV, un dregător moldovean este chezașul unui sol lituanian în trecere prin Moldova, pentru o datorie de 120 galbeni unguresti, contractată de acesta din urmă în legătură cu răscumpărarea unei poloneze din robia tătarilor [6]). Un alt act, din a doua decadă a sec. XVI, ne informează că logofătul Isac, fost vameș în Suceava, a garantat achitarea datoriei de 87 zloți unguresti pe care un locuitor din Lemberg, probabil negustor, o avea la un altul din același oraș [7]).

Creditorii recurgeau la garanții personale în cazul unor datorii rezultînd din împrumuturi [8]), vînzări de mărfuri [9]), amenzi [10]), obligații față de visterie [11]), hotărîri judecătorești [12]) etc. În toate aceste cazuri exista o obligație a debitorului principal, care era garantată prin asumarea obligației accesorii. O poruncă a lui Vasile Lupu, dată în 1639 pentru urmărirea unor vecini fugiți, precizează că fugarii prinși vor trebui să aibă o „tare chizășie“ pentru a se putea prezenta slobozi la judecata domnească [13]).

3) Arhiva istorică a Romîniei, I. 1, p. 7—8, 82—83; «Revista istorică», IV, p. 149—150; «Teodor Codrescu», V, p. 34; *ibid.*, VI, p. 53 etc.
4) *Doc. Hurmuzaki*, XV, nr. CCIII, p. 113.
5) *Doc. priv. ist. Romîniei*, B, XVII, I, nr. 48, p. 39.
6) Arhiva istorică a Romîniei, I, 1, p. 82—83.
7) M. Costăchescu, *Documente de la Bogdan Voevod*, p. 509—510.
8) *Doc. Hurmuzaki, loc. cit.*; Arhiva istorică a Romîniei, III, p. 258; *Doc. priv. ist. Romîniei*, B, XVII, I, p. 39; «Revista istorică», IV, p. 149—150 etc.
9) G. Tocilescu, *534 Documente slavo-romîne*, Buc., 1931, nr. 3, p. 6; nr. 14, p. 20.
10) *Ibid.*, nr. 530, p. 547—548.
11) Acad. R.P.R., çv/32, copie la Filiala Iași, Inst. de Istorie.
12) Gr. G. Tocilescu, *op. cit.*, nr. 531, p. 548—549.
13) Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, III, Iași, 1907, nr. 43, p. 77—78.

Cu privire la capacitatea chezașului, normele dreptului scris indică anumite categorii de persoane care nu-și puteau asuma obligația de fidejusor. Una dintre cele mai vechi incapacități speciale, stabilită sub influența bisericii, privește pe membrii clerului, cărora le era interzis — sub pedeapsa caterisirii — de a fi chezași. Dispoziția se întemeia pe canonul XX al Apostolilor[14]) și ia apare în *Hexabiblul* lui Armenopol (IV, I, 15), precum și în *Nomocanonul* lui Manuil Malaxos, de unde a trecut în partea canonico-civilă a Pravilei lui Matei Basarab. În această pravilă, dispoziția privind incapacitatea membrilor clerului este redată în forma: „Clíricul zice de va intra chezaș, aceluia să i se ia darul" (glava 90). Totuși, în alt paragraf al aceleiași glave, care folosește indirect un text din opera lui Ioan Zonara — comentator din secolul XI al canoanelor bisericii ortodoxe — se admite în anumite cazuri chezășia preotului[15]), de exemplu atunci cînd un debitor sărac era amenințat cu închisoarea pentru neplata datoriilor.

O altă incapacitate specială privește femeia măritată, căreia îi era interzis de a fi chezașă pentru soțul ei. Avînd originea în dreptul roman, de unde a trecut în dreptul bizantin, această interdicție a fost înscrisă în Pravila lui Matei Basarab (glava 266), *Pravilniceasca Condică (Pentru chezășie*, 4) și manualul lui Donici (Tit. 20, 5).

Andronachi Donici, întemeiat pe texte din *Basilicale* și *Hexabiblul lui* Armenopol, a prezentat o listă mai cuprinzătoare a incapacităților speciale privind chezașul, în termenii următori: „Femeia, chiezașe nu se priimeaște, cum nici supusul fiiu pentru tatăl său, nici necinstitul și vicleanul, nici săracul, nici cei din partea clirosului, nici cei nevrîstnici" (Tit. 20, 5). Așadar, în afară de incapacitatea minorului, existau unele incapacități speciale determinate de relațiile de familie, situația materială, profesiunea și chiar de antecedentele persoanei care ar fi acceptat asumarea obligației de chezaș.

Codul Calimach renunțînd la unele incapacități stabilite de dreptul bizantin în privința persoanei chezașului, s-a limitat la regula generală a capacității și la două condiții speciale: chezașul să aibă avere corespunzătoare și să poată fi chemat la judecată în țară (art. 1809). Aceste condiții speciale sînt prevăzute, într-o formulare asemănătoare, și de codul civil romîn (art. 1660).

În ce măsură normele dreptului scris privind capacitatea chezașului corespundeau normelor dreptului cutumiar, fiind deci aplicate? Unele indicații documentare ne arată că, spre deosebire de normele dreptului scris, obiceiul pămîntului admitea chezășia femeii, pentru soțul ei. Astfel, la sfîrșitul secolului XV, Vlad Călugărul, domnul Țării Romînești, ruga pe conducătorii orașului Brașov să prindă două femei care fuseseră chezașe pentru soții lor și să le oblige la plata datoriilor neachitate de către debitori: „apoi domnia voastră faceți pentru noi și prindeți pre acele chezașe, ca să se plătească ducații jupînului Dumitru. . ." [16]). Probabil că obiceiul pămîntului nu a stabilit nici incapacitatea specială privind pe membrii clerului. De altfel, din

14) Canonul XX; „Clericul care dă chezășii să se caterisească". Comentatorii canoanelor au arătat că această interdicție privește numai chezășia în cauze laice. Dr. Nicodim Milaș *Canoanele bisericii ortodoxe*, trad. de Uros Kovincić și dr. N. Popovici, Arad, 1930, I, 1, p. 219.

15) Canonul XXX al Sinodului IV Ecumenic (Chalcedon, 451) admite chezășia clericului în cauză privind biserica. *Ibid.*

16) Gr. G. Tocilescu, *op. cit.*, nr. 167, p. 161.

documente rezultă că unii clerici împrumutau bani cu dobîndă, ceea ce de asemenea era interzis de către normele dreptului scris.

În privința limitelor obligației chezașului, *Legiuirea Caragea* dispune că dacă aceste nu sînt precizate de către însuși chezașul, „să socotească că-și dă chezășiia pe oricît e dator chezășuitul" (cap. 12, 3). Limitarea obligației chezașului la întinderea obligației debitorului rezultă și din celelalte izvoare privind reglementarea chezășiei în dreptul feudal al Moldovei și Țării Romînești.

3. *Efectele chezășiei*. Cu privire la raporturile dintre creditori și chezași, normele dreptului feudal scris dispun că, în caz de neîndeplinire a obligației principale, creditorul trebuie să urmărească în primul rînd averea debitorului. *Pravilniceasca Condică* cuprinde o dispoziție categorică: mai întîi să să osăndească cel ce iaste cu adevărat dator, dîndu-i-să și soroc" *(Pentru chezășie, 1)*. *Legiuirea Caragea* indică aceeași cale de urmat: „cine să chezășuește pentru datorii, de nu va plăti datornicul după sorocul ce să va pune de către judecată, însuși el să o plătească. . ." (cap. 12, 4). Dispoziția își are izvorul nemijlocit în *Basilicale* (cartea 26, tit. 2, cap. 1), ea fiind redată în manualul lui Donici în forma: „creditoriul datoriu iaste, mai întîi să apuce pre îndatorit pentru banii datoriei și, dacă nu-i va putea scoate, atuncea apucă pre chiezașul lui" (tit. 20, 2). *Codul Calimach* cuprinde o dispoziție similară (art. 1785), pe care o regăsim și în codul civil romîn (art. 1662).

Normele dreptului feudal scris consacrau în favoarea chezașului ceea ce astăzi numim beneficiul discuției, pe care Donici, întemeiat pe *Basilicale*, îl prezintă astfel: „chiezașul, fiind apucat de către creditoriu, de va ceare de la judecătoriu vreame rînduită pentru ca să poată aduce de față pre îndatorit, i să pune vadea" (tit. 20, 3). O dispoziție asemănătoare cuprinde și *Legiuirea Caragea* (cap. 12, 9).

Chezașul care invoca beneficiul discuției avea însă obligația de a indica creditorului averea debitorului principal, adică — după cum se exprimă *Pravilniceasca Condică* — „cînd cel împrumutat va avea acest fel de zăloage cuprinzătoare de datoriia lui, atunci chezașul să aibă voie a să lepăda de vina chezășii, dînd de față pe cel împrumutat împreună cu zăloagele la împrumutător înaintea judecății" *(Pentru chezășie, 1)*. Aceeași legiuire prezumă culpa chezașului cînd debitorul principal este insolvabil și în consecință îl obligă la plata datoriei „făr de altă vorbă" *(ibid., 2)* Din ansamblul textelor privind chezășia rezultă că garantul putea renunța la beneficiul discuției.

Documentele juridice referitoare la chezășie înfățișează de obicei numai aspectul urmăririi averii chezașului din cauza neîndeplinirii obligației de către debitorul principal. Uneori se constată și folosirea constrîngerii corporale împotriva chezașului, prin deținerea lui în închisoare [17]).

Un alt aspect al raporturilor dintre creditori și chezași privește răspunderea solidară a mai multor persoane care au garantat îndeplinirea aceleiași obligații principale. Unele legi scrise, precum și obiceiul pămîntului, au consacrat solidaritatea între chezași. În această privință, *Legiuirea Caragea* se exprimă cu deplină claritate: „de să vor chezășui mulți pentru aceaiași

---

17) «Ioan Neculce», VI, p. 126

datorie, iaste dator fieşcare dintr-înşii pe toată datoriia şi împrumutătoriul sileşte pe care va vrea“ (cap. 12, 6). O dispoziţie similară cuprinde şi *Codul Calimach* (art. 1789).

Solidaritatea legală pasivă rezultă şi din unele menţiuni documentare care ne dau indicaţii asupra normelor dreptului cutumiar. Dintr-o hotărîre civilă, pronunţată de Vasile Lupu şi sfatul domnesc în anul 1638 [18]), aflăm că mai mulţi boieri au garantat achitarea împrumutului făcut de Moise Movilă la cămătarul Hasan Celebi. Deoarece la plecarea din domnie a debitorului rămăsese neachitată o parte din datorie, Vasile Lupu a obligat pe chezaşi să plătească restul. La o nouă reclamaţie a creditorului şi fiind prezenţi numai doi dintre chezaşi, acelaşi domn a hotărît următoarele: „nefiind alţi chezeaşi de faţă, dat-am domnia mea învăţătură boiarilor noştri. . . ca să facă dumialor amîndoi plata acelui boiarin, pentru graba ce au avut, şi apoi să-şi întoarcă de la ceilalţi chizeaşi, ce să vor cădea părţile lor“. Şi astfel, doi dintre cei şapte chezaşi au plătit cămătarului turc tot restul datoriei.

Din textele legilor scrise şi din menţiunile documentare nu rezultă că, în cazul mai multor chezaşi, fiecare dintr-aceştia aveau dreptul de a cere creditorului să-şi dividă acţiunea. Aşadar, chezaşii nu aveau beneficiul diviziunii, pe care-l prevede codul civil din 1865 (art. 1667), însă chezaşul care plătea întreaga datorie avea acţiune în regres împotriva celorlalţi chezaşi, după cum rezultă şi din cuprinsul hotărîrii examinate mai sus.

Raporturile între chezaşi şi debitori privesc îndeosebi dreptul chezaşului care a îndeplinit obligaţia la acţiunea în regres împotriva debitorului principal. Acest drept este prevăzut în termeni clari de *Legiuirea Caragea* (cap. 12, 4) şi *Codul Calimach* (art. 1788), dar Andronache Donici nu se ocupă de el, deşi era consacrat şi de obiceiul pămîntului.

Documentele juridice ne înfăţişează mai multe cazuri de exercitare a acţiunii în regres. De exemplu, dintr-un document din 12 septembrie 1632 rezultă că chezaşul, care plătise pentru un debitor fugar datoria acestuia în legătură cu slujbe domneşti, a aşteptat reîntoarcerea debitorului principal şi urmărindu-i averea, în lipsă de bani, i-a luat cinci sate cu vecini [19]).

Dacă un chezaş pămîntean fusese păgubit din cauza garantării unui străin, iar acţiunea în regres nu a fost soluţionată favorabil de către autorităţile competente din ţara respectivă, de obicei urmau represalii poruncite de către domni. Astfel, logofătul Isac menţionat mai sus, după ce a plătit suma de 87 zloţi în locul debitorului din Lemberg pentru care garantase, a cerut autorităţilor din acel oraş şi chiar regelui Poloniei, să fie despăgubit de către debitorul principal. Faţă de rezultatul negativ al demersurilor făcute la autorităţile poloneze, Bogdan cel Orb, domnul Moldovei, a îngăduit chezaşului păgubit să-şi împlinească suma plătită „de la cine va putea“, înţelegînd ca acel urmărit să fie de asemenea un locuitor din Lemberg. Şi astfel chezaşul s-a despăgubit de la un liovean în trecere prin Moldova, rămînînd ca acesta să urmărească la Lemberg averea debitorului principal, pe temeiul scrisorii Domnului Moldovei către dregătorii din acel oraş.

18) «Revista istorică», IV, p. 149—150.
19) Nota nr. 11.

Într-un alt document moldovenesc, fără dată, se arată cum șoltuzul Herlea din Bîrlad, chezaș care a plătit zece zloți din cauza unor debitori din Brașov, se plînge dregătorilor din acest ultim oraș, cerînd să fie despăgubiți și totodată amenințînd că „vom lua de la oamenii voștri pentru acea chezășie. . ." [20]).

Documentele de mai sus ne înfățișează o instituție a dreptului feudal numită de obicei în literatura istorică și juridică, despăgubirea de la altul [21]). Aceasta reprezintă o formă a represaliilor împotriva unor supuși străini, pentru pagubele suferite de pămînteni din cauza neexecutării obligațiilor contractuale de către alți străini, aparținînd aceluiași stat sau comunități orășenești. Frecvent în cazurile de neachitarea datoriilor născute din contracte de împrumut și vînzare, despăgubirea de la altul intervenea și în cazul neexecutării obligațiilor izvorîte din contractul de chezășie. Înlocuirea răspunderii personale a debitorului cu răspunderea unui terț avînd aceeași supușenie străină reprezintă o particularitate a sistemului procesual feudal, care nu asigura executarea peste hotare a hotărîrilor judecătorești pronunțate împotriva străinilor.

Prin excepție, în privilegiile comerciale acordate negustorilor străini, domnii Țărilor Romîne interziceau creditorilor romîni de a urmări în țară alte persoane în afara acelor cu care au contractat. În această privință, privilegiul acordat de Mircea cel Bătrîn, la 6 august 1413, negustorilor brașoveni dispune categoric: „cine își dă avutul pe datorie să-și caute datornicul sau chezașii, dacă are, iar de omul drept să se ferească. . ." [22]). Într-o redacțiune asemănătoare această dispoziție de excepție apare și în alte privilegii comerciale.

4. *Stingerea chezășiei.* Exceptînd *Codul Calimach*, celelalte legi în perioada descompunerii feudalismului nu se ocupă în mod special de stingerea obligației izvorîte din chezășie, înțelegînd desigur că această obligație încetează din cauzele care sting și celelalte obligații.

Andronachi Donici se limitează numai la indicația privind transmiterea obligației chezașului la succesori („îndatorirea mearge și la clironomii lui", tit. 20, 4). *Legiuirea Caragea* cuprinde aceeași dispoziție (cap. 12, 8), care-și are izvorul în *Basilicale* (cartea 26, tit. 1, cap. 89). *Codul Calimach* precizează că în caz de deces obligația derivînd din contractul de chezășie se stinge după 3 ani de la moartea chezașului, dacă în acest interval creditorul a neglijat să ceară, pe cale judiciară sau extrajudiciară, îndeplinirea obligației de către succesorii chezașului (art. 1799).

Legiuirea Caragea arată consecințele novației obligației principale asupra obligației accesorii, asumată de către chezași: „cînd datorinicul să va muta de la un împrumutător la altul, să mută și chezașul cu dînsul" (cap 12, 5). Așadar, novația prin schimbarea creditorului avea ca efect stingerea vechii obligații, dar spre deosebire de dreptul roman și codul civil romîn. nu stingea și garanțiile care o asigurau. *Legiuirea Caragea* nu arată și efectele novației prin schimbarea debitorului principal, dar desigur că în acest caz soluția admisă în practica judiciară era în sensul stingerii obligației che-

20) Gr. G. Tocilescu, *op. cit.*, nr. 531, p. 518—519.
21) I. Peretz, *Curs de istoria dreptului romîn*, II, 1, ed. II, Buc., 1928, p. 154.
22) Gr. G. Tocilescu, *op. cit.*, nr. 3, p. 6.

zașului. Aceeași legiuire dispune că novația prin substituirea unei noi obligații celei vechi reclamă, ca și în dreptul roman și codul civil actual, consimțămîntul chezașului, care „de nu va chezășui și la schimbare, iaste slobod de chezășie" (cap. 12, 7).

Codul Calimach, în texte care reprezintă traducerea aproape fidelă a textelor respective din codul civil austriac (art. 1793—1799, resp. 1363—1367), admite drept cauze de stingere a obligației chezașului încetarea obligației debitorului principal, expirarea termenului pentru care s-a dat chezășia, remiterea datoriei făcută chezașului etc., precizînd totodată și unele cazuri în care chezașul nu este eliberat de obligația sa, de exemplu trecerea timpului în care debitorul ar fi trebuit să achite datoria.

5. *Concluzii.* Avînd rădăcini adînci în obiceiurile juridice ale poporului romîn, chezășia a fost reglementată în Moldova și Țara Romînească nu numai de normele cutumiare, dar treptat și de dispozițiile dreptului feudal scris, pentru a se ajunge la reglementarea mai cuprinzătoare și totodată mai modernă, dată prin *Codul Calimach.*

Fără a avea importanța garanțiilor reale, chezășia a fost totuși folosită în cadrul sistemului de garantare a obligațiilor organizat de către dreptul feudal. Informațiile documentare sînt de multe ori insuficiente și neprecise, iar reglementarea dată prin normele juridice scrise are un caracter fragmentar, însă din ansamblul izvoarelor privind chezășia se desprind unele trăsături și efecte ale acestui contract care au existat în dreptul roman, apoi în dreptul bizantin și pe care le regăsim în dreptul burghez.

În dreptul feudal al Moldovei și Țării Romînești, ca și în alte sisteme de drept, chezășia este un contract accesoriu, care presupune existența unei obligații principale, născută de obicei prin încheierea contractului de împrumut. Chezașul se obliga pentru debitorul principal, oferind creditorului o garanție personală susținută cu întreaga sa avere.

Condițiile de validitate a chezășiei erau aceleași ca și în codul civil actual, dar în privința capacității chezașului dreptul feudal a stabilit — sub influența bisericii — unele excepții care treptat au fost înlăturate. Efectele și stingerea chezășiei nu diferă substanțial de modul în care ele sînt reglementate de codul civil romîn.

Așadar, în reglementarea dată chezășiei de către normele dreptului feudal pot fi identificate trăsături care s-au afirmat în dreptul roman, dreptul bizantin și în codul civil romîn.

În afirmarea trăsăturilor comune a avut desigur un rol izvorul comun, care este dreptul roman, folosit de către dreptul feudal scris pe calea legislației bizantine, iar de către codul civil din 1865 prin intermediul dreptului francez. Pe de altă parte, mențiunile documentare privind chezășia pot să indice aplicarea unor norme juridice scrise, dar și existența unui adevărat obicei juridic, format înainte de introducerea primelor pravile.

Fără îndoială că problema reglementării chezășiei pe baza acelorași principii în sisteme de drept diferite nu poate fi rezolvată în primul rînd prin stabilirea izvorului comun, ci trebuie avute în vedere acele condiții similare care există în societățile producătoare de mărfuri și care imprimă acestui contract, de altfel ca și altora, anumite trăsături comune.

ЛИЧНОЕ ПОРУЧИТЕЛЬСТВО В РУМЫНСКОМ ФЕОДАЛЬНОМ ПРАВЕ

Краткое содержание

Договор поручительства нашёл свое отражение в написанных нормах румынского феодального права, а позднее в записанных законах, где он получил название **chezăşie** «поручительство».

Из многочисленных юридических документов видно, что поручительство („chezăşie“) часто использовалось для обеспечения обязательств, однако, без того, чтобы имело значение реальной гарантии.

При заключении дополнительного договора поручитель дает кредитору главного договора личное обязательство, обеспечивая его всем своим имуществом.

Условия законности, следствия и погашение залогового обязательства имели сходство с теми условиями, которые предусматриваются современным гражданским правом. Некоторые отличия наблюдаются лишь в дееспособности поручителя, так как феодальное писанное право под влиянием церкви установило некоторые определенные случаи его недееспособности, определяемой семейными отношениями, материальным положением, профессией и прошлым того, кто обеспечивает исполнение обязательства.

Но эти письменные нормы, заимствованные из византийского законодательства, были использованы лишь частично, ибо не всегда соответствовали старым юридическим обычаям румынских княжеств.

LES GARANTIES PERSONNELLES DANS LE DROIT FÉODAL ROUMAIN

Résumé

La fidéjussion ou le contrat de caution a été réglementée dans le droit féodal roumain par des normes juridiques coutumières et, plus tard, par des lois écrites, ce contrat étant appelé „chezășie“.

À la lumière de nombreaux documents juridiques, il appert que la fidéjussion („chezășie“) était souvent utilisée pour garantir les obligations, sans avoir cependant l'importance des garanties réelles. En concluant le contrat accessoire, le fidéjusseur offrait au créditeur du contrat principal une garantie personnelle assurée par toute sa fortune.

Les conditions de validité, les effets et l'extinction de la fidéjussion étaient pareilles à celles du code civil actuel. Certaines différences concernent en particulier la capacité du fidéjusseur, car le droit féodal écrit — sous l'influence de l'Église — a établi quelques incapacités spéciales déterminées par les relations de famille, la situation matérielle, la profession et les antécédents de celui qui garantissait l'exécution de l'obligation. Mais ces normes écrites, adoptées d'après la législation byzantine, n'étaient que partiellement appliquées, parce qu'elles ne correspondaient pas aux vieilles coutumes juridiques des pays roumains.